

Taariikhda Qarsoon ee Aayadda Afartan iyo Sagaalaad

Awood, Ammaano iyo Silic

Jeff Pippenger
2026-05-06

Butros wuxuu joogaa Paniyum (Kaysariya Filiboy), taas oo ah qiyaastii lix ama siddeed maalmood ka hor bartamaha saddexdii jeer ee Butros, Yooxanaa, iyo Yacquub keli ahaan ula tageen Ciise. Tiisii ugu horraysay waxay ahayd muujintii xooggiisa ee sara-kicintii gabadhii laba-iyo-tobanka jirka ahayd ee Yayros; tii labaadna waxay ahayd muujintii ammaantiisa ee buurtii isbeddelidda; tii saddexaadna waxay ahayd Getsemane, muujintii silica uu maray. Paniyum, cutubka kow iyo tobnaad, Butros wuxuu ku beegan yahay wax yar ka hor iskutallaabta aayadda lix iyo tobnaad. Buurta waxay ahayd bartamaha saddexdaas safar ee gaarka ahaa ee saddexda xerta ah. Buurta dusheeda Aabbaha jannada ayaa sidoo kale hadlay mar labaad oo ka mid ah saddex jeer; Aabbuhu wuxuu ka hadlay baabtiiskii, buurta, dabadeedna wax yar ka hor iskutallaabta. Butros laba jeer ayuu ku jiraa bartamaha saddex dhacdo oo gaar ah. Isaguna sidoo kale waa barta dhexe ee cutubyada kow iyo tobnaad ilaa laba iyo labaatanaad ee Matayos.

Masuurka

Buurta wuxuu ka horreeyey gelitaankii guusha, kaas oo ku billowday dameerkii oo la furay si uu qurbaanka ugu qaado Yerusaaalem, sidii dameerkii Ibraahim uu qoryihii qurbaanka ugu qaaday Moriah, goobtii hore ee macbudka ee Yerusaaalem. Iiddii turumbooyinka ee taxanaha Laawiyiintii laba iyo labaatanaad iyo saddexaad waxay tilmaamaysaa furidda dameerka; sidaas darteed waayo-aragnimadii buurta isbeddelka muuqaalka ayaa ka horraysay gelitaankii guusha, taasoo sidaas ku meelaynaysa Butros taariikhda soddonka maalmood ee Laawiyiintii laba iyo labaatanaad iyo saddexaad ee la waafajiyey xilliga Bentekoste. Soddonkaas maalmood gudahood macbudka (imtixaanka dhexe) ayaa lagu soo dejinayaa musharraxiinta si ay uga mid noqdaan siddeetanka wadaaddo geesiyaasha ah. Markhaatifurka kacdoonkii Boqor Cusiyaah ee meesha quduuska ah dhexdeeda, siddeetanka wadaaddo waxaa lagu aqoonsaday geesiyaal, taasoo soo jeedinaysa in ay jireen wadaaddo aan ka qaybgelin.

Markaasaa Casaryaah oo ahaa wadaadkii ayaa isaga ka daba galay, waxaana la jiray siddeetan wadaad oo Rabbiga ah, oo ahaa niman geesiyaal ah. Oo iyaguna way hor istaageen Boqor Cusiyaah, oo waxay ku yidhaahdeen, Cusiyaahow, kuma habboona adiga inaad foom u shiddo Rabbiga, laakiin waxaa iska leh wadaaddada oo ah wiilashii Haaruun, kuwaas oo loo quduus yeelay inay foom shitaan; meesha quduuska ah ka bax; waayo, waad xadgudubtay; oo tanuna sharaf kuuguma ahaan doonto xagga Rabbiga ah Ilaah. 2 Taariikhdii 26:17, 18.

Wadaaddada geesiyaasha ahu waa kuwa Wanka raaca meel kastoo uu tago.

Kuwaanu waa kuwii aan dumar ku wasakhoobin; waayo, waa bikrado. Kuwanu waa kuwii Wanka raaca meel kastoo uu tago. Kuwanu waxay ka mid ahaayeen dadkii laga soo furday, iyadoo ah midhaha ugu horreeya oo Ilaah iyo Wanka loo bixiyey. Muujintii 14:4.

Libaaxa qabiilka Yahuudah wuxuu dadkiisa u hoggaamiyaa Quduuska Quduusiisa oo wuxuu ka dhigayaa inay eegaan sanduuqa axdiga, oo ay tixgeliyaan Wadaadka Sare ee halkaas ka adeegaya shaqadiisa ugu dambaysa ee dembiga lagu tirtiro. Butros waxaa la sara kiciyey Diseembar 31, 2023, dabadeedna waxaa loo soo bandhigay imtixaankii aasaaska ee ku saabsanaa doorka Rooma ku leedahay dejinta aragtida dibadda ee wax sii sheegidda. Markaas ayaa imtixaankii labaad ee macbudka u yimid Butros, halkaas oo aragtida xariiqda gudaha lagu metelo aragtida muraayadda ee Daanyeel cutubka tobnaad.

Butros wuxuu inkiray Rabbigiis 18-kii Luulyo, 2020, wuuna sidaas sameeyey saddex jeer.

“Saddex jeer ayuu Butros si cad u inkiray Rabbigiis, saddex jeerna Ciise ayaa ka soo saaray xaqiijinta jacaylkiisa iyo daacadnimadiisa, isagoo ku adkaynaya su’aashaas fiican oo sida fallaadh qodxo leh ugu dhacaysay qalbigiisii dhaawacmay. Hortii xertii isu timid Ciise wuxuu muujiyey qoto-dheeraanta toobaddii Butros, wuxuuna tusay sida gebi ahaanba loo hoosaysiiyey kii mar isu faani jiray ee xerta ahaa.” *The Desire of Ages*, 812.

Butros wuxuu matalay laba nooc oo caabudayaal ah.

“Mid kasta oo ka mid ah labada kooxood ee uu matalayey Farrisiiga iyo cashuurqaaduhu waxa taariikhda rasuul Butros ku jirta cashar. Bilowgii xertinimadiisii Butros wuxuu isu haystay mid xooggan. Sida Farrisiiga oo kale, qiyaastiisa naftiisa ayuu ku ahaa ‘ma aha sida dadka kale yihiin.’ Markii Masiixu habeenkii ka horraysay in la gacangeliyo uu xertiisii hore ugu sii digay, ‘Dhammaantiin habeenkan aawaday waad igu xumaan doontaan,’ Butros si kalsooni leh ayuu u sheegay, ‘In kastoo dhammaan ay igu xumaan doonaan, anigu se ma xumaan doono.’ Markos 14:27, 29. Butros ma uu garanayn halistiisa. Isku-kalsoonaantu way marin-habaabisay. Wuxuu isu haystay inuu awood u leeyahay inuu iska caabiyo jirraabadda; hase yeeshee saacado yar gudahood ayaa imtixaankii yimid, oo habaar iyo dhaar ayuu Rabbigiis ku dafiray.” *Casharradii Tusaalooyinka ee Masiixa*, 152.

Cashuurqaadihii wuxuu gurigiisii ku tegey isagoo xaq laga dhigay.

“Farrisiiga iyo cashuurqaaduhu waxay ka dhigan yihiin laba kooxood oo waaweyn oo ay u kala baxaan kuwa u yimaada inay Ilaah caabudaan. Labadoodii wakiil ee ugu horreeyey waxaa laga helaa labadii carruur ee ugu horraysay ee dunida ku dhalatay.” *Christ’s Object Lessons*, 152.

Haabiil iyo cashuurqaaduhu waa astaan ka tarjumaysa xaqnimada lagu helo rumaysad.

Cashuurqaadihii se, isagoo meel fog taagan, xataa ma uu doonayn inuu indhihiisa cirka u qaado, laakiinse laabtiisa ayuu garaacay, isagoo leh, Ilaahow, ii naxariiso aniga oo dembiile ah. Waxaan idinku leeyahay, ninkanu gurigiisii ayuu ku noqday isagoo xaq laga dhigay, kii kale se sidaas ma aha; waayo, ku alla kii is sarraysiiya waa la hoosaysiin doonaa, kii is hoosaysiiyaana waa la sarraysiin doonaa. Luukos 18:13, 14.

Farriintii 1888 waxaa weheliyey soo-degidda malaa'igta ku xusan Muujintii siddeed iyo tobnaad.

“Rabbigu naxariistiisa weyn ayuu farriin aad u qaali ah ugu soo diray dadkiisa isaga oo u maraya Odayaasha Waggoner iyo Jones. Farriintan waxaa loogu talagalay inay si ka sii muuqata dunida hortiiigeeda u soo bandhigto Badbaadiyaha kor loo qaaday, oo ah allabariga dembiyada dunida oo dhan. Waxay soo bandhigtay xaq ka-dhigidda rumaysadka dhexdiisa ee Kafiilka; waxayna dadka ku casuuntay inay aqbalaan xaqnimada Masiixa, taas oo lagu muujiyo addeecidda amarrada Ilaah oo dhan. Qaar badan ayaa Ciise indhaha ka lunsaday. Waxay u baahnaayeen in indhahooda loo jeediyo qofnimadiisa rabbaaniga ah, mudnaantiisa, iyo jacaylkiisa aan isbeddelin ee uu u qabo qoyska aadanaha. Awood oo dhan waxaa lagu siiyey gacmihiisa, si uu hadiyado hodan ah ugu qaybiyo dadka, isaga oo wakiilka banii'aadamka ee tabarta daran siinaya hadiyadda aan qiime lagu qiyaasi karin ee ah xaqnimadiisa qudheeda. Tanu waa farriinta Ilaah amray in dunida la siiyo. Waa farriinta malaa'igta saddexaad, taas oo ah in cod weyn lagu naadiyo, isla markaana ay la socoto daadinta Ruuxiisa oo qiyaas weyn ah.” Testimonies to Ministers, 91.

Farriinta La'odikeya

“Farriintii nala siiyey oo ay keeneen A. T. Jones iyo E. J. Waggoner waa farriinta Ilaah u diray kaniisadda La'odikiya; hoogna ha u sugnaado qof kasta oo sheegta inuu runta rumaysan yahay, hase yeeshee aan dadka kale uga tarjumayn fallaadhaha Ilaah bixiyey.” The 1888 Materials, 1053.

Farriinta Roobka Dambe

“Roobka dambe waa inay ku soo degtaa dadka Ilaah. Malaa'ig xoog badan ayaa samada ka soo degi doonta, dunida oo dhammuna waxay ku iftiimi doontaa ammaantiisa.” Review and Herald, April 21, 1891.

Magaalada New York iyo 9/11

“Haddaba ma imanaysa ereyga aan ku dhawaaqay oo ah in New York lagu qaadi doono hir duufaan-badeed ah? Tan weligay ma aanan odhan. Waxaan idhi, intaan eegayay dhismayaasha waaweyn ee halkaas laga taagayo, dabaq ka dabaq, ‘Muuqaallo sidee u argagax badan baa dhici doona marka Rabbigu u kaco inuu dhulka si aad u daran u ruxo! Markaas erayada Muujintii 18:1–3 way rumoobi doonaan.’ Dhammaan cutubka siddeed iyo tobnaad ee Muujintii waa digniin ku saabsan waxa dhulka ku soo socda. Laakiin iftiin gaar ah kama aanan helin waxa ku soo socda New York, marka laga reebo inaan ogahay in maalin maalmaha ka mid ah dhismayaasha waaweyn ee halkaas ku yaal la dumin doono rogrogashada iyo afgembinta xoogga Ilaah. Sida iftiinka lay siiyey, waxaan ogahay in halaag dunida ku jiro. Hal eray oo Rabbiga ka yimaada, hal taabasho oo xooggiisa weyn ah, oo dhismayaashan aadka u waaweyn way soo dhici doonaan. Muuqaallo ayaa dhici doona oo cabsidooda aynaan qiyaasi karin.” Review and Herald, July 5, 1906.

Butros oo ahaa cashuurqaade wuxuu matalaa naf xaq lagu caddeeyey rumaysad, xaqnimadana rumaysadka lagu helo waa farriinta malaa'igta saddexaad; waa farriinta La'odikiya ee timid 9/11,

markii dhismayaashii waaweynaa ee New York ay dumeen oo Muujintii 18:1–3 la oofiyey. Markaas ayaa roobkii dambena bilaabay inuu daadsho dhibco, waxaana billowday shaabadaynta boqol iyo afar iyo afartan kun. Dhamaadka wakhtiga shaabadaynta ee boqol iyo afar iyo afartan kun, malaa'igtii Muujintii siddeed iyo tobnaad ayaa u soo degtay sida Mikaa'iil oo ah malaa'igta sare, oo Butros ku soo sara kicisay saddex imtixaan. Imtixaankii kowaad wuxuu bilaabmay December 31, 2023, wuxuuna matalayey runta aasaasiga ah in Rooma ay tahay awoodda ku jirta aayadda afar iyo tobnaad ee Daanyeel kow iyo toban ee dhidibada u taagta muujinta. Muujintaas waa muujinta chazon, taas oo matasha xariiqda dibadda ee waxsii sheegidda, taas oo Sulaymaan yidhaahdo waa nolol ama dhimasho.

Meesha aan [chazon] waxyi ku jirin, dadku way halaagsamaan; laakiinse kii sharciga xajiya, waa barakaysan yahay. Maahmaahyadii 29:18.

Imtixaankii labaad ee Butros waa imtixaanka macbudka oo u baahan in Rumaysad lagu galo Quduuska ugu Quduusan, sida Walaashii White ku muujisay riyooynkeedii ugu horreeyey. Halkaas ayay ku aragtay amarka Sabtida maalinta toddobaad oo ka ifaya sagaalka amar ee kale dushooda. Caqiidadaas, bilowga xukunka, waxay metelaysaa caqiidada jidhqaadashada oo ka ifaysa caqiidooyinka kale ee waxsii sheegidda maalmaha ugu dambeeya, inta lagu jiro xidhitaanka xukunka. Jidhqaadashada Masiixa Ilaahnimada leh, isagoo naftiisa ku qaatay jidh dhacay oo dembi leh, in kastoo uusan dembi garanayn, waxaa lagu metelaa tusaalooyin kala duwan. Midda ugu muhimsan waa caqiidada toddobada wakhti. Caqiidada toddobada wakhti waxay ahayd alfa-da helitaannadii waxsii sheegidda ee Miller, waxayna ahayd caqiidada, sannadkii 1856, oo metelaysay caqiidada omega ee taariikhda Millerite-ka, halkaas oo Adventism-kii Millerite Philadelphian uu toddoba sannadood ku caasiyoobay oo uu ku noqday kaniisadda Laodicean Seventh-day Adventist sannadkii 1863.

Labada ulood ee Yexesqeel toddoba iyo soddon waxay matalaan labada xukun ee 2,520-ka sano ah ee ka geesta ahaa boqortooyooyinkii woqooyi iyo koonfureed. Boqortooyada woqooyi waxay matashaa jidhka aadanaha, boqortooyada koonfureedna waxay matashaa maskaxdii loo qorsheeyey in lala mideeyo maskaxda Masiixa; sidaas darteed, Ilaahnimadu waxay la midoobi lahayd dadnimada. Taasu waa caqiidada jidhqaadashada oo lagu soo bandhigay sawir fudud. Toddobada waqti waxay ahaayeen alfa iyo oomeega taariikhda Millerite-ka, maadaama ay matalayso jidhqaadashadana, waxay sidoo kale tahay oomeegada taariikhda Adventist-ka Maalinta Toddobaad marka loo eego caqiidada alfa ee Sabtida sannadkii 1844. Mid waa calaamadda Sabtida maalinta toddobaad, kan kalena waa calaamadda Sabtida sannadka toddobaad.

Magaca Butros waxaa lagu beddelay Panium, taas oo ahayd tallaabadii labaad ee matalaadda Ibraahim ee axdigii kowaad oo la galay dad la doortay, Butrosna wuxuu noqdaa wakiilka axdigii ugu dambeeyey oo la galay dad la doortay tallaabadiisii labaad. Waa tallaabada labaad ee safka cutubyada kow iyo toban ilaa laba iyo labaatan, waana markii labaad ee saddex jeer ee Butros, Yacquub iyo Yooxanaa ay Ciise ka raaceen meel ka fog xertii kale, iyo markii labaad ee saddex jeer ee Aabbaha jannadu hadlay. Safka Nero wuxuu ku dhammaadaa bartamaha u dhexeeya dagaalladii Raphia iyo Panium, waayo, wuxuu la jaanqaadayaa labada waqti ee kale ee min 250 sannadood ah oo ka bilaabmay 457 BC iyo 1776. 457 BC wuxuu ku dhammaaday 207 BC,

1776-na wuxuu ku dhammaanayaa 2026. Butros wuxuu taagan yahay 207 BC, 2026, 313, iyo imtixaanka macbudka ee ka horreeya tijaabada saddexaad oo ah tan muujinaysa dabci ahaan sii-daynta dameerka, taas oo loo matalo sida iidda buunanka.

Imtixaanka Butros waa inuu Masiixa raaco ilaa Meesha Ugu Quduusan, hawshiisuna waa inuu saxo dabadeedna ku dhawaaqo farriinta la saxay ee kubbadaha dabka ee Nashville. Farriinta Butros ee kubbadaha dabka ee Nashville waa farriintii Bentakostiga oo markii ugu horraysay lagu soo bandhigay qolka sare, dabadeedna macbudka. Wuxuu soo bandhigayaa farriintiisa isagoo aqoonsanaya kubbadaha dabka ee Nashville, iyo dhammaystirka dagaalkii Raphia, iyadoo lala xiriirinayo dagaalkii Panium, kaas oo noqda dagaalkii Actium marka la gaaro sharciga Axadda ee aayadda lix iyo tobnaad. Sharciga Axadda ee aayadda lix iyo tobnaad sidoo kale waa sharciga Axadda ee aayadda afartan iyo kow iyo kan aayadda laba iyo labaatanaad. Saddexdaas aayadood waxay kaloo la jaanqaadaan aayadda kow iyo soddonaad halkaas oo baabnimadu xukunka la wareegtay sannadkii 538 oo ay ku meelmarisay sharci Axadeed Golaha saddexaad ee Orleans. Aayadaha u horseeda aayadda kow iyo soddonaad waxay tilmaamayaan calaamado taariikheed oo horseeday sharcigii Axadda ee 538, waxayna tusaale u yihiin taariikhda ka horraysa sharciga Axadda ee dhowaan imanaya.

Waayo, maraakiibta Kitiim ayaa isaga ku soo kici doona; sidaas daraaddeed wuu murugoon doonaa, oo dib buu u noqon doonaa, oo axdiga quduuska ah ayuu ka cadhaysnaan doonaa; sidaas buu yeeli doonaa; xataa dib buu u noqon doonaa, oo wuxuu la tashan doonaa kuwa ka tagaya axdiga quduuska ah. Oo ciidan baa dhiniciisa u istaagi doona, oo waxay nijaasayn doonaan meesha quduuska ah ee xoogga, oo waxay qaadi doonaan allabarigii joogtada ahaa, oo waxay dhigi doonaan karaahiyada baabba' keenaysa. Daanyeel 11:30, 31.

“Maraakiibtii Kiitiim” waxay u taagnaayeen Vandaallada, kuwaas oo sidoo kale lagu matalay buunka labaad ee Muujintii cutubka siddeedaad. Burburka tartiib-tartiibka ah ee Rooma wuxuu billowday sannadkii 330, markii Constantine boqortooyadii u kala qaybiyey bari iyo galbeed. Dabadeedna wuxuu u sii qaybiyey saddexdiisii wiil. Boqortooyadii Roomaanka ee aan laga adkaan karin tan iyo dagaalkii Actium markaas ayaa loo kala qaybiyey laba qaybood, dabadeed saddex qaybood, dabadeedna afarta buun ee ugu horraysa ee Muujintii siddeedaad waxay matalaan duullaankii cadowga ee keenay in Roomaankii galbeed dhammaadkiisu yimaado sannadkii 476. Roomaankii bari ee Constantinople wuxuu sii jiray ilaa dhammaadka buunka shanaad iyo bilowga buunka lixaad, kuwaas oo sidoo kale ah hoogga kowaad iyo kan labaad. Waxsii sheegidda wakhtiga ee boqol iyo konton sannadood ee hoogga kowaad waxay ku dhammaatay taariikhda ay ka bilaabatay waxsii sheegidda wakhtiga ee hoogga labaad. Taariikhdaasu waxay ahayd dhicitaankii Constantinople ee gacanta Turkidii Cusmaaniyiinta sannadkii 1453.

Baabuloon hal habeen bay ku dhacday; waxaa laga yaabaa inaad ku doodo in Kuuros marka hore uu khasab ku ahayd inuu webiga leexiyo, taasuna ay qaadatay muddo, laakiin dhiciddii Baabuloon waxay ku dhacday hal habeen; halka dhiciddii Rooma ay daboolaysay 1123 sannadood. Sannadahaas waxaa ku jiray calaamado nebiyeed oo gaar ah kuwaas oo sharraxaya burburkii tartiib-tartiibka ahaa ee Rooma Boqortooyadeed, waxaana Rooma Boqortooyadeed ee jaahiliga ahi astaan u tahay Maraykanka shaqadiisa ah inuu baabanimada ku fadhiisiyo carshiga sidii

boqortooyadii shanaad ee waxsii sheegidda Kitaabka Quduuska ah sannadkii 538. Baabanimada waxaa lagu fadhiisiiyaa carshiga sharciga Axadda ee aayadda lix iyo tobnaad ee Daanyeel kow iyo toban. Calaamadaha jidka ee astaan u ah shaqada Maraykanka waxaa lagu metelay calaamadaha jidka ee burburka tartiib-tartiibka ah ee Rooma jaahiliga ah.

Maraakiibta Kitiim waxay u taagnaayeen masiibo dhaqaale oo ku habsatay Rooma, waayo ciidanka badda ee Vandaladu wuxuu burbur ku keenay marinnadii maraakiibta ee Badda Mediterranean-ka. Maalmaha ugu dambeeya, Islaamku waxaa lagu sawiray masiibo dhaqaale oo ku dhacaysa boqorrada dhulka. Vandalada iyo maraakiibtoodu waxay ahaayeen awooddii buunka labaad, saddexda hoogna waa awoodo buun oo Islaami ah. Kii ugu horreeyey wuxuu ahaa Carabiya, kii labaadna Turkiga, kii saddexaadna waa mid caalami ah.

Maraakiibtu waa astaan xoog dhaqaale, oo Qorniinkana maraakiibta Kitiim waa astaamaha ugu sarreeya ee xoogga dhaqaale. Maraakiibtaas waxaa dejiya dabayl bari oo cadhaysan iyagoo ku jira badaha dhexdooda, oo Qorniinkana Islaamku waa reeraha bari. Marka Islaamka lagu xuso taxanaha waxsii sheegyada ee dhacdooyinka, wuxuu keenaa qalalaase dhaqaale. Islaamka waxaa Balaam lagu metelaa dameer, taas oo ah erayga Cibraaniga ah ee loo tarjumay “nin duurjoog ah” markii ugu horraysay ee Ismaaciil lagu soo bandhigay Qorniinka. Ismaaciil waa aabbaha Islaamka heerka waxsii sheegyada, iyadoo aan la diiddanayn Ibraahim inuu yahay aabbaha Ismaaciil, hase yeeshee laba-iyo-tobankii qabiil ee Ismaaciil waxay Qorniinka ku caan baxaan inay yihiin reeraha bari.

Maalmaha ugu dambeeya, Balaam oo astaan u ah Maraykanka sida nebi beenaale ah, wuxuu dameerkiisa ku dhuftaa saddex jeer, taas oo matalaysa saddex garaac oo Islaamku geysto. 9/11 wuxuu ahaa kii ugu horreeyey ee garaacyadaas, wuxuuna calaamadeeyey imaatinka malaa’igta shaabadaynta, taas oo bari ka soo kacda iyada oo lagu jiro dabaylaha adag ee bari ee dirirta. Garaaca labaad ee Islaamku waa laba-jibbaaran, waayo tallaabada labaad waxay calaamad u tahay labanlaabid. Oktoobar 7, 2023 Islaamku si lama filaan ah ayuu u weeraray Israa’iilta sugan, oo markii Nashville, Tennessee si lama filaan ah Islaamku u weeraro, Israa’iilta ruuxiga ah waa la garaaci doonaa. Qisada Balaam, calaamadda labaad waxay timid laba beerood oo canab ah dhexdood, labadii beerood ee canabka ahaa ee Rabbiga ciidammadu lahaana waxay ahaayeen Israa’iiltii hore ee sugnayd iyo Maraykanka, Israa’iilta casriga ah ee ruuxiga ah. Calaamaddii saddexaad ee Balaam waxay ahayd markii dameerkii hadlay; calaamadda hadalka ee muujinaysa dhammaadka wakhtiga shaabadaynta ee boqol iyo afar iyo afartan kun oo ka bilaabmay 9/11 waa sharciga Axadda, markaas oo Maraykanku u hadlo sida bahal weyn. Dhulgariirka weyn ee Muujintii kow iyo tobnaad waa sharcigaas Axadda, halkaas oo hoogga saddexaad si dhaqso ah u iman doono, halkaas oo Maraykanka, dameerka, iyo Sekaryaah ay ku hadlaan.

Aabbihii Yooxanaa Baabtiisaha wuxuu ka tirsanaa kooxda siddeedaad ee afar iyo labaatanka qaybood ee wadaaddada oo Daa’uud u dejiyey inay macbudka ka adeegaan. Sekaryaah oo wadaad ahaa ayaa gaalnimo aawadeed carrab la'aan lagu dhufatay ilaa wiilkiisa Yooxanaa dhalashadiisa, waana astaan u ah tirada siddeed, (astaanta wadaadnimada). Marka la gaaro sharciga Axadda, jiilka ugu dambeeya ee wadaaddada, oo uu Yooxanaa Baabtiisuhu matalo, ayaa hadli doona sida uu u metelay aabbihii Sekaryaah. Masiixu wuxuu Yooxanaa u aqoonsaday Eliiyaah, farriinta Eliiyaah

ee maalmaha ugu dambeeyana waxaa lagu matalaa xiriirka aabbe iyo ilmo, sida Sekaryaah iyo Yooxanaa. Yooxanaa waxaa horay loogu sii tusay Yeremyaah, kaasoo loo sheegay in haddii uu soo noqdo, uu noqon doono afka Ilaah.

Yeremyaah wuxuu ka barooranayey niyad-jabkii ugu horreeyey ee Luulyo 18, 2020, oo haddii uu soo noqdo, wuxuu noqon lahaa afkii Ilaah xilliga sharciga Axadda, markaas oo uu soo bandhigay farriintii nebiyadeed ee Xabaquuq, taas oo dib u dhacday, laakiinse ahayd inay “hadasho” dhammaadka. Yeremyaah, sidaas daraaddeed Yooxanaa, sidaas daraaddeedna Butros, waxay ahayd inay ku hadlaan farriinta Xabaquuq barta uu dameerka Islaamku ku hadlo, iyo marka Maraykanku u hadlo sidii masduulaagii.

Butros jooga Kaysariya Filibbos, oo ah Panium, wuxuu ku jiraa xilli waqtiyeed ka horreeyey astaanta jidka ee “buurta,” taas oo ay ahayd in ay raacdo gelitaankii guusha lahaa ee horseeday iskutallaabta, ama sharciga Axadda. Xilligaas waxaa metelaya dagaalkii Panium, kaas oo ku dhammaada guul uu gaaro baadarigu iyo awooddiisa wakiilka ah ee Maraykanka. Panium waa kii saddexaad ee saddex dagaal oo wakiilnimo ah, kii ugu horreeyeyna wuxuu ku soo dhammaaday darbiga Berlin sannadkii 1989, halka dagaalkii ugu dambeeyey ama kii saddexaad uu ku soo dhammaado duminta “darbiga” kala-soocidda kaniisadda iyo dawladda. Sannadkii 1989 wuxuu calaamadeeyey meeshiisii ugu sarraysay ee dagaal wakiilnimo ah oo la odhan jiray “dagaalkii qaboobaa,” kaas oo billowday dhammaadkii Dagaalkii Labaad ee Adduunka, Panium-na wuxuu metelaa dagaal qabow oo ku dhammaada Dagaalkii Saddexaad ee Adduunka, kaas oo uu metelo dagaalkii Actium. Bartamaha astaanta jidka ee koowaad iyo tan saddexaad ee saddexda dagaal ee wakiilnimada ah waxaa yaal dagaalka tooska ah ee Ukraine, kaas oo ay metelaan dagaalkii Raphia ee aayadaha kow iyo toban iyo laba iyo toban.

Panium waa dagaal qabow oo horseeda Dagaalkii Saddexaad ee Adduunka, sida uu u taagan yahay dagaalkii qaboobaa ee dhammaaday wakhtigii dhammaadka sannadkii 1989, kaas oo bilaabmay dhammaadkii Dagaalkii Labaad ee Adduunka. Calaamadaha jidka ee ay metelayaan aayadda tobnaad iyo 1989, aayadaha kow iyo tobnaad iyo laba iyo tobnaad iyo dagaalkii Yukrayn ee bilaabmay 2014, iyo aayadaha saddex iyo tobnaad ilaa shan iyo tobnaad iyo dagaalka qaboobaha ee hadda ka dhexeeya MAGA-ism iyo caalamiyeynta, waxaa jiray saddex madaxweyne oo calaamadeeyey isbahaysiyo u dhexeeyey baadarimada iyo Maraykanka.

Ronald Reagan wuxuu ku jiray isbahaysi qarsoon oo uu la lahaa Pope John Paul II, baadari muxaafid ah marka laga eego waxsii-sheegyada shayaadiinta ah ee Fatima, wuxuuna ku xiran yahay taariikhda nebiyadeed ee aayadda tobnaad. Madaxtooyadii Obama waxay la jaanqaadaysaa taariikhda dagaalkii Raphia ee aayadaha kow iyo tobnaad iyo laba iyo tobnaad. Intii uu xilka hayay waxaa jiray laba baadari oo astaan ahaan u taagan, waayo calaamadda labaad ee jidku waxay tilmaamaysaa laba-laabasho. Calaamadda saddexaad ee jidka ee aayadaha saddex iyo tobnaad ilaa shan iyo tobnaad, baadarigu waa baadargii ugu horreeyey ee ka yimid Maraykanka. Bilowgii waxaan u qaadannay in Pope Leo uu ahaa baadari muxaafid ah sida uu John Paul II u tusaaleeyey, laakiin marka lagu dabaqo hoosta adeegsiga nebiyadeed ee codsi saddex-laab ah, calaamadda saddexaad ee jidku waxay xambaarsan tahay sifooyinka labadii rumoobid ee hore, sidaas darteed Leo waa John Paul II-ga muxaafidka ah, waana madaxii hore ee Xafiiska Inquisition-ka, Benedict

XVI, kaas oo iscasilay isagoo booska u baneeyey baadariga woke-ga ah ee Francis muddadii Obama.

Dagaalkii wakiillada ee ugu horreeyey waxaa matalaya hal aayad, kii labaadna laba aayadood, kii saddexaadna saddex aayadood. Dagaalkii qaboobaa ee dhammaaday 1989 wuxuu bilaabmay dhammaadkii Dagaalkii Labaad ee Adduunka, Dagaalkii Saddexaad ee Adduunkana, oo uu matalo dagaalkii Actium, wuxuu bilaabmaa dhammaadka dagaalkii qaboobaa ee uu matalayay dagaalkii Panium. Saddexda dagaal ee adduunka, sida saddexda dagaal ee wakiillada ahba, waxaa maamula mabaadi'da la xidhiidha adeegsiga saddex-geesoodka ah ee waxsii sheegidda. Dhammaadkii dagaalkii labaad ee adduunku wuxuu bilaabay dagaal qabow oo ku dhammaaday madaxweynihii siddeedaad laga soo bilaabo Roosevelt sannadkii 1945, kaas oo ahaa Reagan. Reagan, wakhtigii dhammaadka ee 1989, wuxuu bilaabay taxane siddeed madaxweyne ah oo ku hoggaaminaya Trump (kan toddobada ka mid ah). Dagaalkii qaboobaa ee Trump wuxuu bilaabmay 2015, markuu ku dhawaaqay musharraxnimadiisa madaxweynenimo oo uu kiciyey caalamiyiinta, taas oo ahayd dhammaystirka Daniel kow iyo tobnaad aayadda labaad. Dagaalkaas qaboobaa wuxuu ku dhammaadaa sharciga Axadda, kaas oo ah dagaalkii Actium, caqabaddii saddexaad ee Rooma ka hor intaanay si buuxda u talin.

Roosevelt wuxuu bilaabay siddeed madaxweyne oo ku dhammaatay Reagan, taas oo iyaduna billowday siddeed madaxweyne oo ku dhammaatay Trump. Roosevelt wuxuu calaamad u yahay Dagaalkii Labaad ee Adduunka, isagoo dhintay 12-kii Abriil 1945; dabadeedna Truman ayaa madaxweyne ahaa markii dagaalkii Yurub dhammaaday 8-da Maay, halka dagaalkii Baasifiguna dhammaaday 2-da Sebtembar. Dagaalkii Yurub intiisa badan wuxuu ahaa dagaal dhul ah, dagaalkii Baasifiguna wuxuu ahaa dagaal bad ah, sida Panium uu u metelo dagaal dhul ah iyo Actium uu u metelo dagaal bad ah. Kan ugu horreeya wuxuu tusaale u yahay kan ugu dambeeya, waxaana taxanaha siddeedda madaxweyne lagu aasaasay markhaatiga Daanyeel kow iyo toban, aayadaha laba iyo saddex, iyo sidoo kale halxidhaalaha ah in kii siddeedaad uu ka mid yahay toddobada. Labadii Continental Congress ee ugu horreeyey, bilowgii taariikhda bahalka dhulka ee Muujintii saddex iyo toban, waxaa jiray toddoba xilli oo madaxweynenimo. Taariikhdaas dhexdeeda George Washington waxaa loo magacaabay Taliyaha Guud. Isaga oo ah madaxweynihii rasmi ahaa ee ugu horreeyey, magacaabistii Washington ee Golaha Labaad ee Qaaradda waxay astaan u tahay Washington bilowgii ugu horraysayba isagoo ah kii siddeedaad ee toddobada madaxweyne.

Madaxweynihii ugu horreeyey wuxuu ahaa kii siddeedaad ee toddobadii madaxweyne ee ugu horreeyey, madaxweynihii ugu dambeeyana waa kii siddeedaad oo ka mid ah toddobada. Wadaadka Sekaryaah wuxuu hadlaa marka Yooxanaa dhalanayo, marka dameerku hadlo, iyo marka bahalka dhulku hadlo. Halkaas ayaa araggii Xabaquuqna ku hadlaa sidoo kale. Dhalashada Yooxanaa, oo astaan u ah calanka boqol iyo afar iyo afartan kun ee xeerka Axadda, waa jiilkii ugu dambeeyey ee Sekaryaah wadaadka. Sekaryaah wuxuu ku jiray qaybtii siddeedaad ee afar iyo labaatankii qaybood ee wadaaddada. Xeerka Axadda Sekaryaah (wadaaddadu) way hadlaan, marka Islaamku (dameerku) hadlo iyo marka Maraykanku u hadlo sida masduulaagii. Calaamaddaas jidka dhaawicii dhimashada lahaa ee baabtiisku wuu bogsadaa, iyaduna waxay noqotaa kii siddeedaad oo ka mid ah toddobada. Trump isaguna waa kii siddeedaad oo ka mid ah toddobada, waana isaga

kan sameeya ekaanta bahalka oo lagu dhammeystiro xeerka Axadda. Markaas wadaadnimada boqol iyo afar iyo afartan kun waxay noqotaa afka Ilaah, oo waxay farriinta kaga hadlaan qaylada weyn ee malaa'igta saddexaad. Wadaadnimadaasu waa kaniisaddii siddeedaad oo ka mid ah toddobada.

Roosevelt waxa uu bilaabay siddeedda madaxweyne ee horseeda wakhtiga dhammaadka sannadka 1989, wuxuuna calaamadeeyaa kala-guurka ka imanaya Dagaalkii Labaad ee Adduunka una gudbaya dagaalkii qaboobaa ee ku dhammaada 1989. Madaxweyne Truman ayaa ka dambeeyey Roosevelt, wuxuuna talinayey markii ay dhammaadeen dagaalladii dhulka iyo badda ee ka koobnaa Dagaalkii Labaad ee Adduunka. Isaga oo madaxweyne ah, Truman waxa uu talinayey markii Qaramada Midoobay la aasaasay Oktoobar 24, 1945. Xidhiidhka ka dhexeeya Roosevelt iyo Truman waxaa lagu adkeeyey sannadka 1945. Labaduba waxay ahaayeen madaxweynayaal sannadkaas, oo sannadkaasna waxaa ku dhammaaday dagaalkii laba-geesoodka ahaa ee ahaa Dagaalkii Labaad ee Adduunka, waxaana la dhisay Qaramada Midoobay, waxaana billowday dagaalkii qaboobaa.

Sannadkii 1989 sidoo kale waxaa jiray laba madaxweyne, sida 1945; Ronald Reagan iyo George Bush kii koowaad. Reagan wuxuu soo afjaray dagaalkii qaboobaa, George Bush kii koowaadna wuxuu ku dhawaaqay in uu ugu horraynba yahay caalami-doon markii uu ka hadlay “shirkii guud ee afartan iyo shanaad” ee Qaramada Midoobay Oktoobar 1, 1990, halkaas oo uu kaga hadlay dhisidda “nidaam adduun oo cusub.” Khudbaddaas wuxuu ku yidhi, “Waxay ku jirtaa gacmaheena in aynu ka tagno mashiinnadan mugdiga ah, annagoo uga tegeyna qarniyadii mugdiga ahaa ee ay ku habboon yihiin, oo aynu hore ugu sii dhaqaaqno si aynu u dhammaystirno dhaqdhaqaaq taariikhi ah oo ku wajahan nidaam adduun oo cusub iyo xilli dheer oo nabad ah.”

Khudbaddan, Bush wuxuu fikraddaas ku xidhay iskaashigii ka dambeeyey Dagaalkii Qaboobaa, Xiisaddii Gacanka (duullaankii Ciraaq ee Kuwait), xoojinta Qaramada Midoobay, iyo iskaashi cusub oo quruumaha ka dhexeeya oo ku dhisan ku-dhaqanka sharciga. Bush wuxuu markii ugu horraysay weedha “nidaam cusub oo adduun” si weyn caan uga dhigay dhawr toddobaad ka hor, khudbad uu 11-kii Sebtembar, 1990, u jeediyey fadhi wadajir ah oo Congress-ka ah.

Ogow xaqiiqda ah in Bush uu khudbaddiisii Qaramada Midoobay ku meeleeeyey duruufo uu ku aqoonsaday dhammaadkii dagaalkii qaboobaa ee dhowaa isaga oo ku tilmaamaya “Qarniyadii Mugdiga.” Qarniyadii Mugdigu waxay dhammaadeen wakhtigii dhammaadka sannadkii 1798, Bushna wuxuu joogay wakhtigii dhammaadka ee 1989. Ogaada in markii ugu horraysay ee uu curiyey oraahda ah “nidaamka cusub ee dunida,” Islaamku ka cadhaysiinayey quruumaha, khudbadduna waxa la jeediyey 9/11. Laga soo bilaabo Roosevelt ilaa Carter waxay ahaayeen siddeed madaxweyne, laga soo bilaabo Reagan ilaa Trumpna waxay ahaayeen siddeed madaxweyne. Trump waa madaxweynihii ugu dambeeyey, waxaana uu ahaa mid lagu matalay madaxweynihii ugu horreeyey, kaas oo ahaa kii siddeedaad ee toddobadii madaxweyne ee ugu horreeyey.

Wakhtiga dhammaadka ee 1798 waxay tilmaamaysaa dhaawicii dilaaga ahaa ee baabtiiska, baabtiiskuna wuxuu ahaa awooddii xukumi jirtay boqorradii Yurub intii lagu jiray Qarniyadii

Mugdiga. Muujintii toddoba iyo tobnaad xiriirkaas waxaa lagu sawiray sidii dhillo fuushan bahal, oo ka talinaysa bahalkaas. Sannadkii 1798 taageeradii boqorrada Yurub waa laga qaaday, bahalkuna wuu dhintay. Sannadkii 1799 baadarigii wuxuu ku dhintay masaafuris. 1798 iyo 1799 waxay matalaan wakhtiga dhammaadka macnihiisa ugu buuxa, sida wakhtiga dhammaadka ee waagii Masiixa loogu calaamadeeyey dhalashadii Yooxanaa Baabtiisaha, dabadeedna lix bilood ka dib dhalashadii Masiixa. Hadalladii Bush ee 1990 waxay Bush ka dhigayaan kii labaad ee laba madaxweyne oo calaamadeeya wakhtiga dhammaadka, waxayna calaamadeeyaan dhaqaaqa ku wajahan caalamiyeynta, taas oo ah awoodda masduulaagga. Astaanta Bush waxay muujinaysaa tallaabo loo qaaday dhanka sharciga Axadda marka Maraykanku ku dhammaado isagoo ah boqortooyada lixaad ee waxsii-sheegidda Kitaabka Quduuska ah isagoo u hadlaya sida masduulaag. Marka la joogo sharciga Axadda, Maraykanku wuxuu noqdaa codka Qaramada Midoobay. Isla macnaahaas gudhiisa Islaamku wuxuu ka cadhaysiinayaa quruumaha, waxaana la calaamadeeyaa 9/11. Sebtembar 11, 1990, markii Bush kii koowaad uu Kongareeska kala hadlay ajandihiisa caalamiyeynta, wuxuu tusaale u ahaa goorta Islaamku mar kale quruumaha uga cadhaysiin lahaa 9/11 sannadkii 2001, hase yeeshee markaas madaxweynuhu wuxuu ahaan lahaa Bush kii ugu dambeeyey.

Roosevelt, oo ahaa kii ugu horreeyey siddeed madaxweyne, wuxuu calaamadeeyey dhammaadka Dagaalkii Labaad ee Adduunka sannadkii 1945, waxaana ku xigay madaxweynihii xigay oo horseeday Qaramada Midoobay. Reagan, oo ahaa kii ugu horreeyey siddeed madaxweyne, wuxuu calaamadeeyey dhammaadka dagaalkii qaboobaa sannadkii 1989, waxaana ku xigay madaxweynihii xigay oo dhiirrigeliyey Qaramada Midoobay. Madaxweynaha ugu dambeeya ee siddeedda madaxweyne wuxuu soo afjari doonaa dagaal qabow oo bilaabmay markii uu ku dhawaaqay damaciisa musharraxnimo sannadkii 2015, wuxuuna bilaabi doonaa Dagaalkii Saddexaad ee Adduunka. Isagu wuxuu boqortooyada lixaad ee wax sii sheegidda Kitaabka Quduuska ah u gudbin doonaa madaxa boqortooyada toddobaad ee wax sii sheegidda Kitaabka Quduuska ah (Qaramada Midoobay), dabadeedna wuxuu oggolaan doonaa in boqortooyadaas bahalka lagu wareejiyo xeerka Axadda.

Sida uu dagaalkii labaad ee adduunku uga koobnaa dagaal dhul ah iyo dagaal bad ah, madaxweynihii ugu dambeeya wuxuu yeelan doonaa dagaal qabow, oo uu matalayo dagaalkii dhulka ee Panium kaas oo horseeda dagaalkii badda ee Actium. Xeerka Axadda, dagaalka qabow ee ku bilaabmay markii Trump kiciyey caalamiyiinta sannadkii 2015, wuxuu isu beddelaa dagaalkii saddexaad ee adduunka sida uu u matalayo dagaalladii dhulka iyo badda ee Dagaalkii Labaad ee Adduunka. Dhammaadkii Dagaalkii Labaad ee Adduunka tallaabada xigtay waxay ahayd caalamiyaddii Qaramada Midoobay, sida ay ahaydba dhammaadkii dagaalkii qabow ee Reagan iyo Bush. Marka hore Maraykanku wuxuu ku dhammaadaa xeerka Axadda, dabadeedna “nidaamka cusub ee dunida” ee Bush wuxuu soo bandhigayaa boqortooyadii toddobaad, taas oo isla markiiba oggolaanaysa inay awooddeeda siiso boqortooyada siddeedaad.

Bush kii ugu horreeyey iyo Bush kii ugu dambeeyey waxa la isu xidhay ku dhawaaqistii kii ugu horreeyey ee “nidaamka cusub ee dunida” uu u jeediyey Congress-ka 9/11 iyo Patriot Act-kii kii ugu dambeeyey ee 2001. Labada waymark-ba waxa lagu meeleeey macnaha guud ee Islaamku

kaga cadhaysiinayo quruumaha.

Waxaan waxyaalahan ku sii wadi doonnaa maqaalka xiga.